

Petos vai törkeä petos?

Huomattavan hyödyn määrän arviointi oikeuskäytännön mukaan

Topi Pohjola & Janne Piirainen

9/2023

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Topi Pohjola & Janne Piirainen

Julkaisun nimi: Petos vai törkeä petos

Opinnäytetyön muoto: Oikeustieteellinen tutkimus

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk & Arja Mäkelä

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön aiheena on rikoslain (RL, 39/1889) 36 luvun (769/1990) 1 §:n petos ja 2 §:n törkeä petos. Tutkimuksessa on avattu petoksen ja törkeän petoksen tunnusmerkistöä ja selvitetty näiden kahden rikoksen välisiä rajapintoja erityisesti huomattavan hyödyn määrän kvalifiointiperusteen näkökulmasta.

Tutkimus on toteutettu oikeusdogmaattisena työnä. Tutkimuksen aineisto koostui korkeimman oikeuden- ja hovioikeuden ratkaisuksista, oikeuskirjallisuudesta, lain esitöistä, sekä lainsäädännöistä. Niiden avulla on tutkittu oikeuskäytäntöä ja selvitetty petosrikosten tunnusmerkistöä, sekä huomattavan hyödyn kvalifiointiperusteen rajaa.

Tutkimuksen perusteella havaittiin, ettei RL 36:2 mainittua huomattavaa hyötyä ole määritelty tarkasti ja lainsäädännön esitöissä sen määrittäminen on todettu mahdottomaksi. Petosrikosten tunnusmerkistön voi täyttää monilla eri tekotavoilla ja -muodoilla, jonka seurauksena eri tekotapoja ei voida etukäteen yksilöidä ja arvioida. Tämän seurauksena rikostunnusmerkistöjä tulee tulkita tapauskohtaisesti eri oikeuslähteitä käyttäen. Tutkimuksessa käytettyjen oikeustapausten ja oikeuslähteiden avulla kuitenkin saatiin esimerkkejä tapauksista, milloin huomattavan hyödyn kvalifiointiperuste täyttyy.

Sivumäärä: 30 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Syyskuu 2023

Avainsanat: Petos, törkeä petos

ABSTRACT

Authors: Topi Pohjola & Janne Piirainen

Title of publication: Fraud or aggravated fraud

Type of thesis: Jurisprudential research

Publicity: Public

Supervisor: Pekka Björk & Arja Mäkelä

Degree: Bachelor of police services

The topic of this thesis is fraud in section 1 and aggravated fraud in section 2 of the Criminal Code (RL, 39/1889) Chapter 36 (769/1990). The study has opened up the set of signs of fraud and aggravated fraud and clarified the interfaces between these two crimes, especially from the point of view of the qualification basis of a significant amount of benefit.

The research has been carried out as jurisprudential research. The research material consisted of decisions of the Supreme Court and the Court of Appeal, legal literature, drafts of the law, and legislation. With the help of them, legal practice has been studied and the hallmarks of fraud crimes have been clarified, as well as the limit of the qualifying basis for substantial benefit.

Based on the research, it was found that the significant benefit mentioned in RL 36:2 has not been precisely defined and in the draft legislation it has been found impossible to define it. The identification of fraud crimes can be filled with many different methods and forms, as a result of which the different methods cannot be identified and evaluated in advance. As a result, criminal codes must be interpreted on a case-by-case basis using different legal sources. However, with the help of legal cases and legal sources used in the research, examples were obtained of cases when the qualifying criterion of substantial benefit is met.

Pages: 30 pages

Month and year of review: September 2023

Keywords: Fraud, aggravated fraud

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimuskysymykset	2
1.3 Työn rajaukset.....	3
1.4 Tutkimusmenetelmä	3
1.5 Aiemmat tutkimukset	4
1.6 Tutkimuksen rakenne	4
2 Yleistä.....	5
2.1 Rikoslain 36 luku	5
2.2 Käsitteitä	5
2.2.1 Lainkonkurenssi.....	5
2.2.2 Peittämisperiaate	6
2.2.3 Rikoshyöty	7
3 Rikoslain 36 luvun 1-2 pykälien tarkastelu	7
3.1 Petos.....	7
3.1.1 Lainsäädäntö ja lain esityöt.....	7
3.1.2 Oikeuskirjallisuus	9
3.1.3 Oikeustapaus 1	12
3.1.4 Oikeustapaus 2.....	14
3.2 Törkeä petos	15
3.2.1 Lainsäädäntö ja lain esityöt.....	15
3.2.2 Oikeuskirjallisuus	17
3.2.3 Oikeustapaus 1	19
3.2.4 Oikeustapaus 2.....	21
4 Tulokset.....	22
5 Johtopäätökset	24
6 Pohdinta	26
7 Lopuksi	27

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

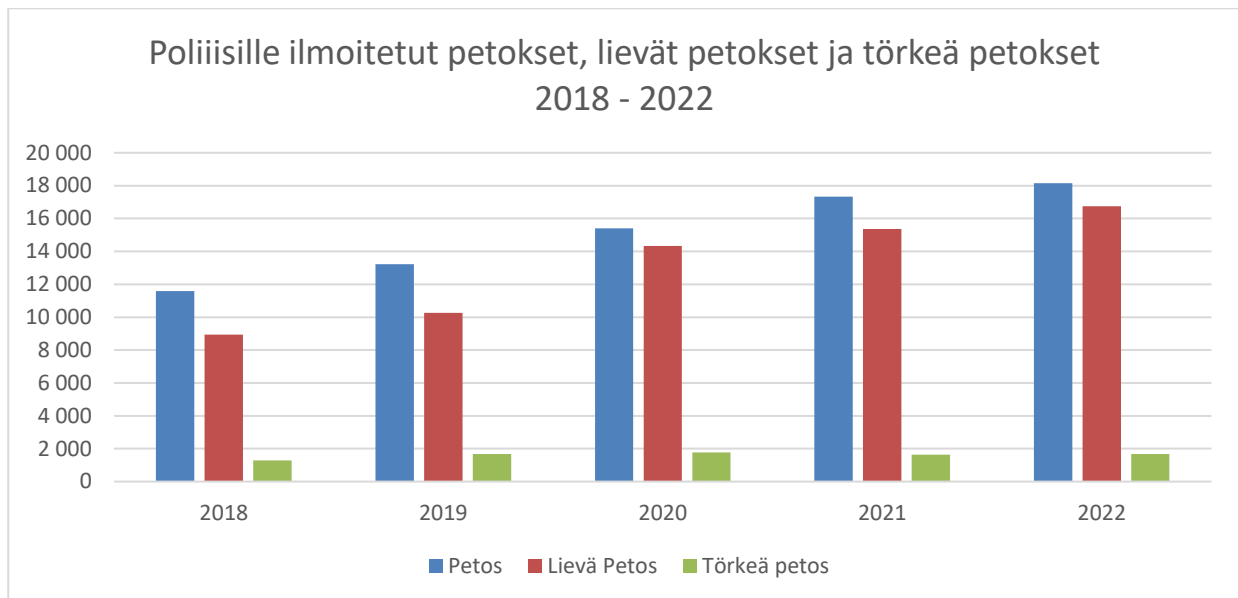
Tutkimuksessa perehdymme Rikoslain (RL, 39/1889) 36 luvun (769/1990) 1–2 §:ssä säädettyihin rikoksiin eli petokseen ja törkeään petokseen. Tutkimuksemme tarkoituksena on tutkia törkeän petoksen tunnusmerkistöön kuuluvan huomattavan hyödyn määrää oikeuslähteiden ja lopulta oikeuskäytännön avulla, sekä avata yleisesti petoksen ja törkeän petoksen rikostunnusmerkistöä.

Petosrikokset ovat Suomessa nousseet huomattavasti viime vuosien aikana ja niiden tutkiminen on poliisille arkipäivää. Tästä syystä aihe on tärkeä ja ajankohtainen näiden rikosten yleistyessä. Tilastoja tarkastellessa petosrikosten määrä Suomessa mitataan kymmenissä tuhansissa vuositasolla ja suunta on kasvamaan päin (SVT 2023).

Petosrikollisuuden suuren kasvun lisäksi sen uhriksi joutuminen ei katso ikää, eikä sukupuolta, vaan petosrikollisuuden uhriksi joutuvat kaikenikäiset. NykYTEKNIikka ja sosiaalinen media on luonut otollisen alustan petosrikollisuudelle, jossa rikoksen tekijät voivat toimia anonyymeinä. Teknologian myötä petosrikollisuutta ei aina koske enää maantieteelliset rajat, vaan se voi ylittää maiden rajojen yli (Riku n.d.).

Petos on rikoksen tekijän epärehelliseen toimintaan liittyvä rikos. Petoksesta, sekä sen eri muodoista säädetään rikoslain 36. luvussa. Maksuvälinepetoksista säädetään erikseen rikoslain 37 luvussa, mutta niitä emme käsittele tässä opinnäytetyössä. Petoksia ovat myös erikseen rikoslain 29 luvussa säädetty veropetokset, jotka ovat rikoksia julkista taloutta vastaan. Näiden lisäksi rikolaissa on myös omat lukunsa valtion- ja maanpetosrikoksille.

Poliisin tilastojen mukaan vuonna 2022 ilmoitettuja lieviä petoksia, perusmuotoisia petoksia, sekä törkeitä petoksia oli yhteensä 36 565. Tästä summasta lieviä petoksia oli 16 740, perusmuotoisia petoksia 18 145 ja törkeitä petoksia 1 680. Lievien, perusmuotoisten ja törkeiden petosten määrä on ollut pitkään jo kovassa kasvussa ja pelkästään 2018–2022 näiden määrä on kasvanut roimasti. Vuonna 2018 lieviä ja perusmuotoisia petoksia tuli poliisin tietoon 20 515, kun taas vuonna 2022 niitä oli jo 34 885. Myös törkeiden petosten määrä on lisääntynyt tässä aikavälissä yli 30 %. Vuonna 2018 poliisille tuli tietoon 1 290 törkeää petosta ja vuonna 2022 niitä tuli tietoon jo 1 680 (Poliisille ilmoitetut rikokset koko maassa tilasto).

(Poliisille ilmoitetut rikokset koko maassa tilasto).

Poliisin esitutkintaviranomaisena olisi hyvä tietää, mistä rikoksesta milloinkin tulisi epäillä, sillä laki ei yksiselitteisesti rajaa näitä tekemuotoja. Tutkimuksemme myötä poliisin ammattitaito petosrikosten tutkinnassa ja niiden tunnusmerkistöjen ymmärtämisessä voi parantua.

Tulemme käsittelemään aihetta poliisin näkökulmasta ja se onkin näin ollen suunnattu pääsääntöisesti poliisissa työskenteleville henkilöille. Varsinkin rikosilmoituksen kirjaajan ja rikostutkijan on hyvä tietää, mistä teosta tekijää on milloinkin syytä epäillä.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymysten valinta tämänkaltaisessa tutkimustyössä on hyvin tärkeää. Petosrikokset ovat hyvin laaja kokonaisuus, jolloin keskeisten tutkintakysymysten valinta on tärkeässä asemassa. Päädyimme alla olevaan tutkimuskysymykseen, jonka pohjalta tutkimme petoksen ja törkeän petoksen välillä olevia rajapintoja.

Onko perusmuotoisen- ja törkeän petoksen välillä jotain tiettyä määrällistä rajaa huomattavalle hyödylle?

Pyrimme selvittämään tätä kysymystä tarkastelemalla oikeustapauksia korkeimmasta- ja hovioikeudesta, sekä tutkimalla lainsäädäntöä ja oikeuskirjallisuutta aiheesta. Tällä tavalla tavoitteena on arvioida perusmuotoisen petoksen ja törkeän petoksen välistä rajapintaa, sekä arvioida huomattavan hyödyn kvalifiointiperusteen määrää.

1.3 Työn rajaukset

Petos on Suomessa rangaistava rikos ja siitä säädetään rikoslaissa 36 luvussa. Tarkemmin 1–3 §:ssä. Petokset on jaettu rikoslaissa kolmeen tekemuotoon. Ensimmäisessä pykälässä on perusmuotoisen petoksen tunnusmerkistö. Toiseen pykälään on kirjattu törkeän petoksen tunnusmerkistö ja kolmanteen pykälään lievän petoksen tunnusmerkistö. Perusmuotoisesta petoksesta, sekä törkeästä petoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen, kun taas lievästä petoksesta voidaan rangaista ainoastaan sakolla.

Rajaamme tutkimuksen käsittelemään ainoastaan RL 36 luvun 1–2 §:ssä säädettyjä tekoja eli petosta ja törkeää petosta. Kolmannessa pykälässä olevan lievän petoksen rajaamme pois tutkimuksesta. Lievä petos on rikoksena hyvin yleinen ja rikoksen luonteesta ja vähäisyydestä johtuen, siitä ei ole juurikaan korkeimman- tai hovioikeuden ratkaisuja.

Vaikka käymmekin tutkimuksessamme läpi petosrikosten tunnusmerkistöä lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden valossa, tutkimus keskittyy käsittelemään erityisesti huomattavan hyödyn määrää kvalifiointiperusteena. Käsittelemme tätä huomattavan hyödyn kvalifiointiperustetta hovioikeuden tapauksien ja korkeimman oikeuden ennakkopäätösten avulla.

1.4 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutetaan oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena, jossa jo voimassa olevaa oikeutta tulkitaan ja systematisoidaan (Aarnio 1989, 48). Oikeudellinen systematisointi tarkoittaa voimassa olevan oikeuden sääntöjen keskinäisten suhteiden määrittämistä (Siltala 2003, 368). Toisin sanoen lainopillista tutkimusta tehdessä käytetään hajanaisista oikeuslähteistä oikeuden alaa ohjaavat oikeusperiaatteet ja järjestetään ne johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi (Miettinen 2016, 41).

Oikeuslähteoppi on oikeudellisen argumentaation kulmakivi. Oikeuslähteopin tehtävä ja tavoite on antaa vastaus siihen, millaisia yleisiä hierarkkisia tai tärkeysjärjestystä koskevia suhteita eri oikeuslähteiden välillä voi vallita (Tapani ym. 2019, 146).

Oikeuslähteet on puolestaan jaettu kolmeen kategoriaan. Ne jaetaan vahvasti velvoittaviin-, heikosti velvoittaviin-, sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lain-säädäntö ja tavanomainen oikeus. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat puolestaan prejudikaatit, sekä viralliset lainvalmisteluaineistot. Sallittuihin oikeuslähteisiin voidaan laskea kaikki muut mahdolliset oikeuslähteet, kuten lainopillinen oikeuskirjallisuus, oikeusvertailevat tai oikeushistorialliset tulkintaperusteet tai reaaliset argumentit (Siltala 2003, 762).

Tässä tutkimuksessa käytetään tutkimusaineistona lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta ja oikeustapauksia. Oikeustapaukset on valittu korkeimman oikeuden, sekä hovioikeuden ratkaisuista. Korkeimman oikeuden ratkaisuiden vähäisyyden takia käytämme oikeuslähteenä myös hovioikeuden ratkaisuja. Oikeuslähdeopillisesti korkeimman oikeuden ratkaisut ovat kaikista painavimpia, mutta valituslupakäytännöiden takia korkeimpaan oikeuteen ei yleensä mennä, joten tästä syystä myös hovioikeuden ratkaisuilla on katsottu olevan merkitystä (Aarnio 2011, 79).

Vertailemme tässä tutkimuksessa erilaisia oikeustapauksia keskenään, sekä käytämme tietolähteinä lainsäädäntöä, lain esitöitä, sekä oikeuskirjallisuutta, jotta saamme paremman käsityksen perusmuotoisen petosrikoksen ja törkeän petoksen tunnusmerkistöistä ja näiden rajapinnoista.

Olemme pyrkineet valitsemaan oikeustapaukset niin, että niissä olisi rikosnimikkeiden lisäksi myös samankaltaisia tekotapoja ja olisivat myös muilta osin tähän tutkimukseen sopivia. Tällä pyritään siihen, että oikeustapausten vertailu olisi mahdollisimman selkeää sekä tutkimuksen tekijöille, että tutkimuksen lukijalle. Oikeuskirjallisuutta ja erilaisia oikeuslähteitä pyrimme käyttämään kattavasti ja tutkimuksen luotettavuuden takia vältämme aihetta käsitteleviä uutisia tai muita internet sivustoja.

Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto on kokonaisuudessaan täysin julkisista lähteistä kerättyä ja näin ollen myös tutkimus on kaikilta osin julkinen.

1.5 Aiemmat tutkimukset

Petosrikokset ovat rikostyyppinä yleisiä, joten niistä on luonnollisesti tehty myös aiempia tutkimuksia. Tutkimuksia on tehty muun muassa ajoneuvorahoituspetoksista, vakuutuspetoksista, petosrikosten tilastollisesta kasvusta, netti- ja rakkauspetoksista, sekä yleisimmistä petosrikoksista. Lisäksi on tehty aiempi tutkimus siitä, millaisia rangaistuksia seuraa prosessipetoksista, sekä taloudellisesta vahingosta petoksen tunnusmerkistössä.

Petosrikoksista emme löytäneet tutkimuksia, jotka olisivat suoraan tutkineet petosta ja törkeää petosta rikostunnusmerkistön kautta tai käsitelleet näiden kahden rikoksen rajapintaa huomattavan hyödyn määrän kvalifiointiperusteella. Uskommekin että tutkimuksemme lisää tietoisuutta tässä aihepiirissä.

1.6 Tutkimuksen rakenne

Johdannon jälkeen käsittelemme toisessa luvussa rikoslain 36 lukua yleisesti ja käsittelemme läheisiä säännöksiä petosrikoksille. Tämän jälkeen käsittelemme vielä keskeisiä käsitteitä ja niiden merkitystä petosrikoksissa. Kolmannessa luvussa käsittelemme petosta ja törkeää petosta niiden

lainsäädännön, lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden, sekä oikeustapausten kautta. Neljännessä luvussa tuomme oikeustapausten kautta saadut tulokset esille tiivistämällä tapausten keskeisimmät tuomioihin vaikuttavat seikat. Viidennessä luvussa on johtopäätökset osio, jossa tuomme esille tutkimuksesta saadut johtopäätökset. Kuudennessa luvussa on tutkimuksen pohdintaosio, jossa arvioimme tutkimuksemme onnistumista, haasteita, sekä tutkimuksen kulkua. Seitsemännessä eli viimeisessä luvussa arvioimme tutkimuksemme luotettavuutta, sekä pohdimme mahdollisen jatko-tutkimuksen mahdollisuutta.

2 YLEISTÄ

2.1 Rikoslain 36 luku

Rikoslain 36 luku käsittelee petoksia ja muuta epärehellisyyttä. Pykälät yksi ja kaksi käsittelevät tässä tutkimuksessa käsiteltäviä petosta ja törkeää petosta. Muut luvussa olevat pykälät ovat lievä petos 3 §, vakuutuspetos 4 §, luottamusaseman väärinkäyttö 5 §, kiskonta 6 §, sekä törkeä kiskonta 7 §.

Oikeuselämässä on voitava luottaa siihen, ettei toinen osapuoli pyri aiheuttamaan toiselle osapuolelle petollisilla keinoilla taloudellista vahinkoa. Rikoslain 36 luvun säännösten tarkoituksena on luoda edellytyksiä tällaiselle luottamukselle oikeuselämässä ja siten turvata palveluiden ja tavaroiden vaihdantaa, sekä taloudellisten ja oikeudellisten asioiden hoitamista myös toisen henkilön tai oikeushenkilön puolesta (HE 66/1988 vp, 127–128).

Petollisessa keinossa kyse on siitä, että toinen osapuoli oikeudettomasti käyttää hyväkseen osapuolten välistä informaatioepätasapainoa ja aiheuttaa tällä menettelyllä vastapuolelle taloudellista vahinkoa. Usein myös petollista keinoa hyväkseen käyttävä osapuoli saa itselleen tai jollekin muulle taloudellista hyötyä tällä menettelyllä (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

2.2 Käsitteitä

2.2.1 Lainkonkurenssi

Silloin kun yhden rangaistussäännöksen eli rikostunnusmerkistön soveltamisala joko kokonaan tai osittain kattaa myös toisen rangaistussäännöksen soveltamisalan, puhutaan lainkonkurensista. Toisin sanoen kyse on siitä, että samaan rikolliseen tekoon voidaan soveltaa useampaa rangaistussäännöstä (Boucht & Frände 2019, 181). Tapauksissa, joissa samaan tekoon näyttää soveltuvan useita rangaistussäännöksiä, mutta yhden rangaistussäännöksen soveltaminen tekee muun tai muiden rangaistussäännösten soveltamisen tarpeettomaksi tai mahdottomaksi, tuomitaan rangaistus vain yhden rangaistussäännöksen mukaisesti. Tällaisessa tapauksessa kyse on vain yhdestä

rikoksesta (HE 40/1990 vp, 8). Lainkonkurensi koostuu kriteereistä, jotka voidaan tiivistää kolmeen luokkaan: Subordinaatioon, Subsidiariteetiksi, sekä oikeushyvien suojeleintresseiksi (Tapani ym. 2019, 568).

Subordinaatiossa lainsäätäjät on päättänyt yhden rikostyyppin sisältyvän kokonaan toiseen rikostyyppiin. Yleisen periaatteen mukaisesti erikoissäännös syrjäyttää yleissäännöksen ja subordinaatio tulee kyseeseen silloin, kun rikos on jaettu tavalliseen, kvalifioituun eli törkeään, sekä privilegioituun eli lievään tekomuotoon (Boucht & Frände 2019, 181). Esimerkiksi näpistys on varkauden privilegioitu muoto, samalla kun törkeä varkaus on kvalifioitu muoto varkaudesta. Varkaus sisältyy siis törkeään varkauteen lainkonkurensin näkökulmasta (Tapani ym. 2019, 569).

Joissain tilanteissa lainkonkurensiin sisältyvät ongelmat on pyritty ratkaisemaan sisällyttämällä rikostunnusmerkistöön säännöksen, joka koskee lainkonkurensia. Tätä kutsutaan subsidiariteetiksi eli toissijaisuuslausekkeeksi (Tapani ym. 2019, 572). Toissijaisuuslausekkeitä on kahdenlaisia. Yleisempi sanamuoto kuuluu ”on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta”. Tämä lauseke tarkoittaa sitä, että rangaistusasteikoltaan ankarampi säännös syrjäyttää toissijaisen rangaistussäännöksen. Harvinaisempi sanamuotoilu kuuluu ”jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta”. Tässä lausekkeessa yhtä ankara, sekä ankarampi rangaistusasteikko syrjäyttää toissijaisen rangaistussäännöksen (Boucht & Frände 2019, 182).

Tietyissä tilanteissa kysymys säännöksen tai säännösten soveltamisesta tapauksessa ei ratkea subordinaation tai subsidiariteetin avulla. Tällöin punnitaan eri intressien välillä. Esimerkiksi syytetty on voinut syyllistyä samalla kiihottamiseen kansanryhmää vastaan (RL 11:8), sekä kunnianloukkaukseen (RL 24:9). Tapauksissa, joissa kaksi rangaistussäännöstä suojaa ainakin osittain samaa oikeushyvää, ei syytettyä ole syytä tuomita kummastakin oikeudenloukkaamisesta erikseen. Rangaistussäännös, jota sovelletaan kattaa rikollisen teon kaikilta osin (Boucht & Frände 2019, 183).

2.2.2 Peittämisperiaate

Peittämisperiaatetta pidetään keskeisenä vaatimuksena tahallisuuden kohdetta koskevassa opissa. Peittämisperiaatteen mukaisesti tahallisuuden on katettava kaikki rikoksen seikat, jotka sisältyvät yksittäiseen rikostunnusmerkistöön. Peittämisperiaatteen vaatimus koskee sekä siis olosuhteita, että seurauksia. Esimerkiksi tullakseen tuomituksi kätkemisrikokseen, on tavaroita ostavan osapuolen tiedettävä, että tavarat on hankittu jollakin säännöksessä luetelluista rikoksista (Boucht & Frände 2019, 58). Peittämisperiaate vaatii tahallisuuden kattavan tunnusmerkistön kaikki elementit, jonka takia tahallisuuden on peitettävä myös tunnusmerkit, jotka tekevät rikoksen törkeäksi (Boucht & Frände 2019, 65).

2.2.3 Rikoshyöty

Rikoksen tuottama hyöty on tuomittava valtiolle menetetyksi Rikoslain 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan. Tämä sääntö perustuu periaatteeseen, ettei kukaan saa hyötyä rikollisesta toiminnasta (Frände 2005, 416). Menettämisseuraamus tarkoittaa omaisuuden korvauksetonta menettämistä valtiolle rikoksen takia. Rikoshyödyn menettämisseuraamuksen tarkoitus ei ole olla rangaistus, vaan turvaamistoimi, jolla estetään rikoksen tekijää, osallista tai sitä, jonka puolesta tai hyväksi hän on toiminut, hyötymästä rikollisesta teosta (Kukkonen 2016, 722).

Lähtökohtaisesti rikoksella tuotettu nettohyöty muodostaa rikoshyödyn ja tämä nettohyöty tuomiin menetettäväksi valtiolle. Kuitenkin Rikoslain 10 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan rikoshyötyä ei tuomita valtiolle siltä osin kuin se on palautettu tai tuomiin palautettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena (Frände 2005, 416).

Lain esitöissä on mainittu taloudellisena hyötynä myös rahan lisäksi sellainen esine tai oikeus, jolla on rahallista arvoa. Esitöiden mukaan rikoksen tuottamaa hyötyä on suoraan rikoksella saadun hyödyn lisäksi esimerkiksi rikoksen tekemisestä saatu palkkio (HE 80/2000 vp, 21).

3 RIKOSLAIN 36 LUVUN 1-2 PYKÄLIEN TARKASTELU

3.1 Petos

3.1.1 Lainsäädäntö ja lain esityöt

Tässä kappaleessa perehdytään petokseen, josta säädetään rikoslain 36 luvun 1 §:ssä. Petoksen rangaistusasteikko on sakkorangaistuksesta maksimissaan kahteen vuoteen vankeutta. Petos on siis vankeusuhkainen rikos ja sen yritys on myös rangaistavaa.

Petoksen tunnusmerkistöstä säädetään rikoslaissa seuraavalla tavalla:

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoit- taakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään te- kemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Petoksesta tuomiin myös se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa dataa syöttämällä, muuttamalla, tuhoamalla tai poistamalla taikka tietojärjestelmän toimintaan muuten puuttamalla saa

aikaan tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristymisen ja siten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa. (13.6.2003/514)

Yritys on rangaistava.

Petos on teko, jolla saavutetaan oikeudetonta varallisuusetua jonkun toisen osapuolen kustannuksella. Petoksen keskeisimpiä rikostunnusmerkistöjä ovat erehdyttäminen, erehdys, erehdyksen vallassa suoritettu määräämistoimi, sekä siitä aiheutunut vahinko. Petosrikos voi olla myös koneellisen tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristämistä, missä ei erehdytetä ihmistä, vaan erehdyttäminen kohdistuu suoraan tietojenkäsittelylaitteeseen. Kummassakin tapauksessa petosrikoksen uhri joutuu taloudellisen vahingon kohteeksi (HE 66/1988 vp, 128).

Petoksen rikossäädökset voivat olla sovellettavina hyvin erilaisissa tapauksissa. Kysymyksessä voi olla yksityishenkilöiden välinen asia, kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen asia tai elinkeinonharjoittajien keskinäinen asia. Säännökset voivat suojata tapauksen mukaan taloudellisesti heikompa tai myös vahvempaa osapuolta (HE 66/1988 vp, 128).

Petoksen rangaistavuus ei edellytä hyödyn saamista, vaan jo oikeudeton hyötymis- tai hyödyttämistarkoitus on riittävä teko rangaistavuuteen. Käytännössä oikeudeton hyötymistarkoitus voi ilmetä siten, ettei tekijällä ei ole alun perinkään tarkoitusta täyttää toisen osapuolen kanssa tehtyyn sopimukseen liittyviä velvoitteitaan, vaan hänen aikomuksensa on ainoastaan hyötyä vastapuolen suorituksista tämän kustannuksella (HE 66/1988 vp, 131).

Petos on rangaistavaa myös toisen vahingoittamistarkoituksessa. Toisen vahingoittamistarkoituksessa tehtyjä petoksia on tullut harvoin tuomioistuinten käsittelyyn. Joskus saattaakin olla hankalaa tunnistaa onko kyseessä hyötymis- vai vahingoittamistarkoitus. Esimerkkinä hankalasta rajatapauksesta on elinkeinonharjoittaja, joka yrittää kilpailusystä vahingoittamaan toista samalla alalla toimivaa osapuolta (HE 66/1988 vp, 131).

Petoksessa erehdyttäminen voi tapahtua joko aikaansaamalla toisessa osapuolella erehdys tai pitämällä toisen osapuolen erehdystä vireillä. Erehdyttämisen aikaansaavana keinona mainitaan erehdyttäjän tuoma valheellinen tieto tai se, että hän salaa asian tai vääristää todellisen asianlaidan. Aiemmin syntyneen erehdyksen vireillä pitäminen toteutuu siten, että toisen osapuolen erehdystilan lakkaaminen estetään tekijän toimesta (HE 66/1988 vp, 131).

Lainsäätäjän tahtotila on ollut lain uudistuksen kohdalla ottaa kantaa erehtyneen ja vahingonkärsijän suhteeseen. Lain esitöihin on kirjattu niin, että petoksen tunnusmerkistöön kuuluvan taloudellisen vahingon ei välttämättä tarvitse kohdistua erehtyneeseen osapuoleen. Vahinko voisi aiheutua myös osapuolelle, jonka etuihin erehtyneen osapuolen on ollut mahdollista vaikuttaa. Esimerkkinä

tällaiseen tilanteeseen lainsäätäjät on tarjonnut seuraavaa: pankin antaman maksukortin väärinkäyttö, jossa erehdyttäminen voi kohdistua esimerkiksi kauppiaseen. Tällaisessa tilanteessa joko pankki tai pankin asiakas kärsii vahingon siitä huolimatta, vaikka kauppias ja vahingonkärsijä eivät ole sopimussuhteessa keskenään. Tällaiset tilanteet arvosteltaisiin tosin maksuvälinepetoksen koskevan säännöksen mukaan, mutta vastaavia tilanteita voi esiintyä muuallakin. Olennaista on kuitenkin se, että erehdys, määräämistoimi, sekä aiheutunut vahinko ovat keskenään välittömässä syy-yhteydessä (HE 66/1988 vp, 132).

Lain esitöissä on otettu kantaa rikoslain 36 luvun 2 §:n toisen momentissa esiintyvään syötettävän datan oikeellisuuteen. Säännöksessä on rangaistavaa syöttää väärän tiedon lisäksi myös oikeaa tietoa, jos sen syöttäminen tapahtuu petos tarkoituksessa ja tarkoitus on vääristää tietojenkäsittelyn lopputulosta. Tässäkin tapauksessa edellytetään sitä, että se aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa (HE 2/2003 vp, 16).

3.1.2 Oikeuskirjallisuus

Petosrikosten kriminalisoinnin tarkoituksena on suojata varsinkin varallisuutta. Petoksen lainsäädännöllä suojataan varallisuutta vain tietyiltä käyttäytymismuodoilta, jotka ovat arvoitettu moitittavaksi, joten käytännön tasolla omaisuudensuoja on suhteellista. Petosrikosten rangaistavuus edellyttää sitä, että tekijän menettely voidaan luokitella erehdyttämiseksi, sekä sitä, että asianomistaja on tehnyt määräämistoimen aiheuttaen taloudellista vahinkoa tämän virheellisen informaation takia (Frände ym. 2018, 629).

Petossäännöksen ensimmäisessä momentissa säädetään ns. erehdyttämispetoksesta. Erehdyttämispetoksessa erehdytetään vastapuoli sopimuksen tekoon, tai jonkinlaiseen suoritukseen sopimussuhteessa tai sen ulkopuolella. Tällöin petoksen perustunnusmerkistöjä on viisi: erehdyttäminen tai erehdyksen hyväksi käyttäminen, toiselle siitä aiheutuva erehdys, erehdyksen vallassa suoritettu määräämistoimi ja siitä aiheutunut taloudellinen vahinko. Viides tunnusmerkki liittyy petoksen tarkoitukseen, sekä tiettyyn tahallisuuden asteeseen, jota siltä edellytetään. Petos tehdään yleensä hyötymistarkoituksessa, mutta myös toisen osapuolen vahingoittamistarkoituksessa tehty petos on rangaistavaa (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Erehdyttämistä voidaan jakaa kahteen, joko aktiiviseen tai konkludenttiseen erehdyttämistä. Aktiivinen erehdyttäminen on näistä kahdesta yleisempi ja se merkitsee virheellisen tiedon tai informaation antamista rikoksen uhrille. Konkludenttinen erehdyttäminen sen sijaan tarkoittaa, että tekijä ei anna suoraan virheellistä tietoa. Toisin sanoen petoksen uhri tekee virheellisen päätelmän tekijän puheesta tai käyttäytymisestä. Esimerkki konkludenttisestä erehdyttämisestä voisi olla ruoan tilaaminen ravintolassa, jossa lasku voidaan maksaa ruokailun jälkeen. Petoksen tekijä ei missään vaiheessa erikseen ilmaise olevansa maksukykyinen, eikä sitä tällaisissa tilanteissa odotetakaan

(Frände ym. 2018, 630). Tekijän toiminta ja käytös sisältää usein sellaista informaatiota, jonka pohjalta sopimussuhteen toinen osapuoli voi perustaa toimintansa ja tehdä johtopäätöksiä, ilman että toisella osapuolella on erityistä selonottovelvollisuutta asiasta. Tekijän oman toiminnan on oltava loogista ja ristiriidatonta ja toisella osapuolella on oikeus luottaa siihen. Tekijän tehdessä tietyt toimet toinen osapuoli voi olettaa, että tekijä tekee loogisesti myös siitä seuraavat muut toimet (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Yleisellä tasolla kahden eri oikeussuhteessa olevan osapuolen välinen erehdyttäminen voidaan jaksaa seuraavanlaisesti. Ensinnäkin erehdyttäminen voi kohdistua itse oikeussuhteen olemassaoloon. Toinen osapuoli voidaan saada siihen luuloon, että on oikeussuhteessa osapuolten välillä ja tämä on velvollinen täyttämään oman vastasuoritusvelvollisuutensa. Esimerkiksi ns. valelaskutustilanteissa erehdyttäminen kohdistuu vastapuolen erehdyttämiseen siinä, että tälle olisi toimitettu tuote tai palvelu, josta tämä olisi maksuvelvollinen, vaikka todellisuudessa mitään tuotetta tai palvelua ei olisikaan olemassa (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Toiseksi erehdyttämisen kohteena voi olla ominaisuus myydyssä palvelussa tai tuotteessa. Palvelussa tai tuotteessa voi olla laadullinen tai oikeudellinen virhe, josta myyjä on tietoinen. Kolmanneksi erehdyttäminen voi kohdistua oikeussuhteessa toisena osapuolena olevaan tahoon, jonka tietyt ominaisuudet ovat merkityksellisiä vastapuolen toiminnan kannalta. Tästä voidaan ottaa esimerkkinä työttömyyskorvausta hakeva henkilö, joka ei olekaan työtön. Samalla tavalla identiteettivarkautilanteissa luottokelvottoman henkilön A:n hakiessa B:n henkilötiedoilla luottoa, A syyllistyy petokseen luotonantajaa kohtaan, sekä myös identiteettivarkauteen B:tä kohtaan. Tällöin B voi saada mahdolliset omat vahingonkorvausvaatimuksensa tutkituksi samassa prosessissa (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Neljänneksi erehdyttäminen voi kohdistua toisen osapuolen kykyyn tai haluun täyttää oma suoritusvelvollisuutensa sopimussuhteessa. Ostaja voi salata oman maksukykynsä tai -halunsa tavaran tai palvelun myyjältä. Vastaavasti tuotteen myyjä voi salata ennakkomaksun maksaneelta ostajalta, ettei hänellä ole omistuksessaan tai muutenkaan aikomusta toimittaa ostajan maksamaa tavaraa (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24). Tuomioistuimet perustelevat varsin vakiintuneella tavalla, että maksujen maksamatta jättäminen on riittävä osoitus tekijän maksuhaluttomuudesta tekohetkellä. Kuitenkin lähtökohtaisesti ostajan jättäessä velvollisuutensa täyttämättä, on kyse sopimusrikkomuksesta (Frände ym. 2018, 631).

Viidenneksi erehdyttäminen voi kohdistua sillä tavalla, että osapuoli antaa virheellistä tietoa sellaisesta oikeussuhteen ulkopuolisesta seikasta, joka saa toisen osapuolen toimimaan epäedullisesti itselleen. Esimerkki tästä tavasta voisi olla tieto muka valmisteilla olevasta viranomaispäätöksestä, joka romahduttaisi tuotteen hinnan (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Petoksen rangaistavuudessa edellytetään erehdyttämisen ja erehdyksen lisäksi myös sitä, että erehdyksen vallassa suoritetusta määräämistoimesta on aiheutunut taloudellista vahinkoa. Yleensä määräästoimi on oikeustoimi, eli esimerkiksi kauppasopimuksen solmiminen tai luoton myöntämistä koskeva sitoumus. Tunnusmerkistöissä vältetään kuitenkin tarkoituksellisesti käyttämään oikeustoimi käsitettä, sillä määräästoimi voi olla ainoastaan tosiasiallista toimintaa, joka tarkoittaa tekemättä jättämistä. Esimerkiksi silloin kun velkojaa erehdytetään luopumaan saatavan perimisestä ja saatava ehtii vanhentua, kyse on taloudellisesta määräämistoimesta (Frände ym. 2018, 643).

Petoksella aiheutettu taloudellinen vahinko voi ilmetä suoranaishana varallisuuden vähentymisenä tai taloudellisen edun saamatta jäämisenä. Jo välitön vaara taloudellisen vahingon syntymiseen voi usein merkitä sellaista taloudellisen aseman todellista heikentymistä, että sitä voidaan pitää jo ennen lopullisen tappion syntymistä tunnusmerkistössä tarkoitettuna taloudellisena vahinkona. Myös ilman lopullisen tappion syntymistäkään pelkästään ohimenevän tappion vaara voi merkitä sellaista taloudellisen aseman heikentymistä, mitä voidaan pitää tunnusmerkistössä tarkoitettuna taloudellisena vahinkona. Esimerkiksi maksukyvyttömän henkilön ottaessa luottoa, luoton myöntäjälle syntyy riski jäädä ilman lainan takaisinmaksua. Tällöin luoton myöntäjälle aiheutuu laissa tarkoitettu vahingon vaara, sai hän myöhemmin maksun esimerkiksi takaajalta tai ei. Myös tilanteessa, jossa maksukyvyttö tilaa tavaraa maksuajalla ilman, että hänellä on aikomustakaan maksaa laskua, petoksen tunnusmerkistö täyttyy jo sopimuksen solmimisen jälkeen, eikä vasta silloin, kun lasku erääntyy (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Tekijän erehdyttämistoimen täytyy johtaa toisen osapuolen erehtymiseen, jonka täytyy johtaa siihen, että toinen osapuoli tekee tai jättää tekemättä jotain erehdyksen takia. Tästä täytyy aiheutua myös vahinkoa, jotta tunnusmerkistö täyttyy. Petosrikokselta vaaditaan syy-yhteyttä, joka tarkoittaa sitä, että ilman erehdyttämistä määräämistoimeen ei olisi ryhdytty, eikä etua tai vahinkoa olisi aiheutunut (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Oikeudettomuus petoksen tunnusmerkistön terminä on säädetty rangaistavuuden edellytykseksi 1.1.1991 uudistetun rikoslain voimaantulon yhteydessä. Lain esitöissä ja kirjallisuudessa esitetyissä kannanotoissa oikeudettomuutta on käsitelty kuitenkin varsin suppeasti. Tämä osaltaan kuvastaa sitä, kuinka vaikeaa on loppujen lopuksi antaa yleispätevää määrittelyä petoksen oikeudettomuusarvioinnissa. Tämän vuoksi kirjallisuudessakin on usein päädytty arvioimaan tapauskohtaisesti oikeudettomuutta yksittäisten konkreettisten seikkojen kautta ilman yleisten arviointikriteerien kehittelyä (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Tahallisuuden tulee peittämisperiaatteen mukaisesti kattaa kaikki objektiiviset tosiseikat, jotka ovat olennaisia petoksen tunnusmerkistön näkökulmasta. Tämän selvittämiseksi tunnusmerkistö tulee jakaa kolmeen osaan tahallisuusarviointia varten: 1) tekijän tarkoituksena on oltava oikeudettoman

taloudellisen hyödyn hankinta tai toisen osapuolen taloudellisen vahingon aiheuttaminen, 2) tekijän on oltava tietoinen, että hänen antamansa tieto on ollut virheellistä, puutteellista tai harhaanjohtavaa, sekä siitä, että toinen osapuoli erehtyy, sekä 3) tekijän on mielletävä vähintään varsin todennäköiseksi, että toiselle osapuolelle aiheutuu taloudellista vahinkoa (Frände ym. 2018, 651). Usein tahallisuusarvion keskiössä on erehdyttäminen, sillä vaihdantatilanteissa yleisesti osapuolet tavoittelevat oikeustoimella jonkinlaista hyötyä. Oikeustoimesta konkreettisesti aiheutunut hyöty ja vasta puolelle aiheutunut haitta ovat usein riittävänä osoituksena tahallisuuden täyttymisestä hyötymis- ja vahingoittamistarkoituksessa, joten niiden merkitys rangaistusvastuuta rajaavana tekijänä on usein käytännössä varsin vähäinen (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

3.1.3 Oikeustapaus 1

KKO: 2015:52

Perehdytään ensimmäiseen oikeustapaukseen. Tässä kyseisessä oikeustapauksessa A oli syyllistynyt petokseen jättämällä kahden ja puolen vuoden aikana ilmoittamatta tulojaan Kansaneläkelaitokselle. Samalla A oli työskennellyt ja saanut täten Kansaneläkelaitoksen maksamaan hänelle liikaa asumistukea 10 079,83 euron edestä. A oli näin ollen aiheuttanut Kansaneläkelaitokselle edellä mainitun summan suuruisen vahingon. Tätä tapausta puitiin jo alemmissa oikeusasteissa ja korkeimmassa oikeudessa kysymys oli siitä, oliko A:n tavoittelemaa hyötyä pidettävä huomattavana ja petosta törkeänä. Kysymys oli myös rangaistuksen mittaamisesta.

A oli tunnustanut edellä kuvatun teon ja täten syyttäjä oli katsonut A:n tavoitelleen teollaan huomattavaa hyötyä ja teon olevan muutenkin kokonaisuutena arvostellen törkeä. A oli katsonut syyllistyneensä vain petokseen, sillä ilman asumistukea hän ei olisi selvinnyt yksin lastensa elatuksesta ja huoltamisesta. Käräjäoikeus totesi oikeaksi edellä kuvatun teon, mutta piti ongelmallisena sitä, ettei viranomaisen ollut kyennyt aikaisemmin puuttumaan asiaan ja tästä syystä perusteettomasti maksettuja etuja oli A:n vahingoksi muodostunut suhteellisen iso määrä. A:lle olisi mahdollisesti voinut syntyä käsitys, että ajan kuluessa perusteettomasti maksetut tuet olisivat oikeutettuja, sillä viranomaisen ei ollut puuttunut asiaan. Käräjäoikeuden mukaan tapauksessa oli ollut useampia inhimillisiä tekijöitä, jotka kokonaisuutena arvioiden eivät tehneet tekoa törkeäksi. Käräjäoikeus tuomitsi A:n petoksesta 60 päiväsakon sakkorangaistukseen.

Syyttäjä valitti tapauksesta hovioikeuteen ja vaati rangaistuksen koventamista. Syyttäjän mukaan Kansaneläkelaitokseen kohdistuvista niin sanotuista Kela-petoksista tuomitaan vakiintuneesti vankeutta, jos vahingon määrä on vähintään 3000 euroa.

Hovioikeus toi esille useamman Helsingin hovioikeuden antaman ratkaisun, joissa oli katsottu huomattavan hyödyn täyttyvän, kun se on ylittänyt 8000 euroa. Kouvolan hovioikeuspiirissä rangaistuksen mittaamista varten laaditun taulukon mukaan raja oli 7000 euroa. Helsingin käräjäoikeudessa kyseessä voisi olla törkeä petos, kun taloudellinen hyöty on 8000–10 000 euroa.

Hovioikeus katsoikin, että A on syyllistynyt törkeään petokseen, sillä hyöty oli määrältään suuri, sekä kahden ja puolen vuoden aikana A oli tehnyt säännöllisin väliajoin viisi väärää tietoa sisällään pitävää hakemusta, joten teko oli kokonaisuutena arvostellen törkeä. Hovioikeuden tuomio oli törkeästä petoksesta 6 kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus.

Korkein oikeus otti tapauksen käsittelyynsä ja linjasi, että saatu hyöty ei ole ollut huomattava ja täten A:n syyksi luettu petos ei ole törkeä. Korkeimman oikeuden mukaan huomattavan hyödyn tulisi olla pitkälle sama eri rikosten kohdalla ja tässä tapauksessa kysymys on julkisiin varoihin kohdistuneesta petoksesta. Rikoslain esitöissä ei ole otettu kantaa siihen, tulisiko julkisiin varoihin kohdistuneissa rikoksissa olla ankaroittamisperustetta. Myöskään törkeää petosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 66/1988 vp s. 135) ei ole annettu rahamääräisiä ohjeita siihen, minkälainen hyöty olisi huomattava. Tällaisen ohjeen antaminen olisi mahdotonta ja arvioinnissa olisi sovellettava yleistä mittapuuta, eli kyseessä olisi objektiivinen arvio.

Korkein oikeus mainitsi, että alemmissa oikeusasteissa on ollut epäyhtenäisiä käytäntöjä siitä, millaista summaa on pidettävä huomattavana. Korkein oikeus ottikin esille korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO: 2007:102. Tässä ennakkopäätöksessä vuosina 1998–2001 veropetoksella saatua 14 570,89 euron suuruista hyötyä ei voitu pitää rikoslain 29 luvun 2 §:ssä tarkoittamalla tavoin huomattavana. Tapauksessa A:n saama hyöty oli ollut 10 097,83 euroa ja teko oli kohdistunut Kelaan. Näin ollen A:n syyksi luettu petos ei ole törkeä.

Korkein oikeus perusteli rangaistuksen määräytymistä sillä, että Kelan antamien tietojen mukaan tuomioistuinten vuonna 2014 petoksena syyksi lukemissa tapauksissa keskimääräinen vahinko oli ollut 3038 euroa. A:n tavoittelema hyöty oli ollut yli kolminkertainen tuohon keskiarvoon verrattuna, sekä A:n tekemien viiden valheellisen ilmoituksen takia sakkorangaistus ei ollut riittävä seuraamus.

A:n tavoitteleman hyödyn määrä oli selkeästi lähempänä törkeän petoksen tunnusmerkistöä, kuin mitä tällaisissa tapauksissa petoksella saatu hyöty on ollut keskimäärin. Lisäksi A on tavoitellut hyötyä useita kertoja, joka osoittaa jatkuvaa pyrkimystä laittoman hyödyn saamiseen. Toisaalta tavoiteltu hyöty on ollut jokaisella kerralla pienempi, kuin rikoksella kokonaisuudessaan tavoiteltu hyöty. Hyödyn kokonaismäärän vuoksi rangaistuksen on oltava keskimääräistä petoksesta saatavaa rangaistusta ankarampi.

Lieventävänä asianhaarana korkein oikeus katsoi A:n taloudellista ahdinkoa ja hänen toimimistaan neljän lapsen yksinhuoltajuutta, joka A:n mukaan oli syynä tähän toimintaan. Korkein oikeus päätyi tuomitsemaan A:n 3 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

3.1.4 Oikeustapaus 2

Rovaniemen hovioikeus RHO: 2010:5

Siirrytään jälkimmäiseen nimikkeeltään perusmuotoiseen petos tapaukseen. Tässä tapauksessa syyttäjä vaati A:lle rangaistusta törkeästä petoksesta, koska A oli erehdyttänyt Kansaneläkelaitosta asumistukiasiassa. A oli syytteen mukaan neljään otteeseen noin kahden vuoden ajalla erehdyttänyt Kansaneläkelaitosta hakemalla asumistukea, mutta ei ollut ilmoittanut hakemuksissa työtuloistaan.

Kansaneläkelaitos oli maksanut erehdytettynä A:lle ja hänen avopuolisolleen ajalla 1.6.2006 – 31.10.2008 yhteensä 8397,60 euroa ja näin kärsinyt taloudellista vahinkoa. Petoksessa oli syyttäjän mukaan tavoiteltu huomattavaa taloudellista hyötyä ja se oli jatkunut pitkän ajan. Lisäksi petos oli kohdistunut yhteiskunnan tarjoamiin sosiaalietuuksiin ja petos oli syyttäjän mukaan kokonaisuutena arvostellen törkeä.

A kiisti syytteen, sekä petoksen törkeyden käräjäoikeudessa. Tästä huolimatta käräjäoikeus tuomitsi A:n törkeästä petoksesta 4 kuukauden ja 15 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Käräjäoikeus nosti tuomionannossaan muun muassa esiin sen, että oikeuskäytännössä on pitkälti katsottu teon olevan törkeä petos, jos taloudellinen hyöty ylittää 7000 euroa.

Tapaus eteni hovioikeuteen, jossa A vaati ensisijaisesti, että syyte hylätään. Toissijaisesti A vaati, että törkeä petos lievennetään petokseksi ja hänelle tuomittua rangaistusta joka tapauksessa lievennetään.

Hovioikeus lausui teon törkeysarvioinnin osalta, että lain esitöiden mukaan hyödyn huomattavaa suuruutta on arvioitava yleisen mittapuun mukaan eli toisin sanoen objektiivisesti arvioiden. Lainsäätäjä ei ole antanut tarkkoja rajoja rahamäärälle ja petoksessa tekijän ja uhrin varausolot voivat vaihdella huomattavasti eri tilanteiden mukaan.

Hovioikeus nosti myös ensimmäisestä oikeustapauksestamme tavatun korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO: 2007:102, jossa korkein oikeus oli katsonut, ettei 14 570,89 euron hyötyä vielä voida pitää laissa tarkoitetuin tavoin huomattavana. Lisäksi hovioikeus mainitsi törkeää velallisen epärehellisyyttä koskevan korkeimman oikeuden tapauksen KKO: 2005:119, jossa huomatta-

vana hyötynä pidettiin 38 000 euroa. Hovioikeus arvioi velallisen rikoksissa huomattavan taloudellisen hyödyn rajan olevan noin 15 000–20 000 euroa. Arvionsa hovioikeus perusteli oikeuskirjallisuudella.

Hovioikeus ei pitänyt edellä mainittujen tulkintaohjeiden mukaisesti 8397,60 euron hyötyä lainkohdan tarkoittamana huomattavana hyötynä. Lisäksi rikos oli kohdistunut Kansaneläkelaitokseen, jolloin myöskään uhrin varallisuus ei anna aiheutta arvioida tilannetta toisin.

Edellä mainittujen perusteiden takia kysymys ei ollut hovioikeuden mukaan huomattavan hyödyn tavoittelusta ja A tuomittiinkin törkeään petoksen sijaan petoksesta 3 kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Vankeusrangaistus määrättiin käräjäoikeuden tavoin ehdolliseksi.

A oli alun perin vaatinut hovioikeudessa toissijaisesti, että hänelle määrätty vankeusrangaistus lievennetään sakkorangaistukseksi. Hovioikeus katsoi kuitenkin, että A oli menettelynsä, sekä tavoittelemansa hyödyn määrän vuoksi ansainnut vankeusrangaistuksen, eikä sakkorangaistus ollut riittävä rangaistus, vaikka A oli myös sitoutunut maksamaan saamansa hyödyn takaisin Kansaneläkelaitokselle korkoineen.

3.2 Törkeä petos

3.2.1 Lainsäädäntö ja lain esityöt

Tässä kappaleessa perehdytään tämän tutkimuksen toiseen rikosnimikkeeseen eli törkeään petokseen, joka on petoksen ankarampi muoto. Siitä säädetään rikoslaissa 36 luvussa 2 §:ssä. Teosta saatava tuomio on minimissään neljä kuukautta vankeutta ja maksimissaan neljä vuotta vankeutta. Tämänkin rikoksen yritys on rangaistavaa perusmuotoisen petoksen tavoin.

Törkeään petoksen tunnusmerkistöön sisältyy perusmuotoisen petoksen tunnusmerkistö, johon lisätään vielä nämä ankarammat perusteet, jolloin täyttyy törkeään petoksen tunnusmerkistö.

Törkeästä petoksesta säädetään rikoslaissa seuraavalla tavalla:

Jos petoksessa

1) tavoitellaan huomattavaa hyötyä,

2) aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa,

3) rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta tai

4) rikos tehdään käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa

ja petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä petoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Törkeästä petoksesta ei ollut erityistä törkeää petosta koskevaa säännöstä ennen lakimuutosta. Tuolloin rikoslain 36 luvun 1§:ssä oli ankarampi rangaistusasteikko tapauksia varten, jos petos oli tehty erittäin raskauttavien edellytysten ollessa tilanteessa Törkeä petos edellyttää petosrikoksen tunnusmerkistön täyttymistä raskauttavien perusteiden (HE 66/1988 vp, 134).

Lain esitöissä on pidetty erittäin tärkeänä, että laissa erikseen luetellaan perusteet, joilla petosta voidaan pitää törkeänä ja siihen sovelletaan ankarampaa rangaistusasteikkoa, kun perusmuotoisessa petoksessa. Rikossäännöksessä olisi tyhjentävä luettelo tapauksia varten, joissa petoksesta voisi seurata rangaistus korkeamman asteikon mukaan ja rikos tulisi olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä. (HE 66/1988 vp, 134).

Törkeän petoksen ensimmäisen kvalifiointiperusteen mukaan riittää, että huomattavaa hyötyä on vain tavoiteltu. Tosiasiallista netto- tai bruttohyötyä ei siis törkeän petoksen tunnusmerkistössä edellytetä (HE 66/1988 vp, 135). Kuten myös törkeän kiskonnin huomattavan hyödyn tavoittelussa, myös törkeässä petoksessa hyödyn huomattavaa suuruutta tulisi arvioida objektiivisesti (HE 66/1988 vp, 140).

Toisen kohdan arvioinnissa huomattavan suuri vahinko tulisi myös arvioida objektiivisen arvon näkökulmasta. Erityisen tuntuva vahinko tulisi sen sijaan katsoa petoksen uhrin näkökulmasta, vaikkei se olisikaan objektiivisesti katsottuna erityisen suurta. Tarkkoja rahamääriä hyödyn ja vahingon arvioimiseksi on mahdoton antaa etukäteen. Yleissäännös soveltuu moniin eri tilanteisiin, minkä seurauksena sekä tekijän, että uhrin varallisuusolot voivat vaihdella suuresti eri tilanteissa (HE 66/1988 vp, 135). Varkausrikoksen säännöksissä erittäin arvokkaan omaisuuden rajaa on pidetty lain esitöiden aikaan 10 000–15 000 markan välillä. Tähän on otettu huomioon inflaatiokehitys, sekä yleinen varallisuuden kasvu (HE 66/1988 vp, 37).

Kolmas kvalifiointiperuste liittyy vastuullisen aseman hyväksikäyttöön. Erinäisissä vastuutehtävissä toimiviin henkilöihin tulisi pystyä luottamaan enemmän, kuten rahastonhoitajiin. Tällaisessa asemassa tehty petos voi täyttää törkeän petoksen tunnusmerkistön, mikäli se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (HE 66/1988 vp, 135).

Kuten kolmas, myös neljäs kvalifiointiperuste liittyy hyväksikäyttöön. Neljäs kvalifiointiperuste liittyy tilanteeseen, jossa käytetään hyväksi jonkun erityistä heikkoutta tai muutoin turvatonta tilaa. Eri-tyistä heikkoutta tai turvatonta tilaa hyväksikäyttö voisi tulla esimerkiksi esille petoksen uhrin ollessa vanhus tai henkisesti sairas (HE 66/1988 vp, 135).

Petoksen täyttääkseen törkeän petoksen tunnusmerkistön tulee sen täyttää jonkin edellä mainituista kvalifiointiperusteista, sekä olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Pelkästään yhden kvalifiointiperusteen täytyminen ei riitä petosrikoksessa. Myös törkeän petoksen yrittäminen on rangaistavaa (HE 66/1988 vp, 135).

Korkein oikeus on ennakkopäätöksessään maininnut, että huomattavan hyödyn tavoittelu on säädetty törkeän petoksen lisäksi myös useissa muissa rikoksissa ankaroittamisperusteeksi. Törkeän velallisen petoksen (RL 39:3) hallituksen esityksessä (HE 66/1988 vp, 165) on mainittu, että huomattava hyöty on avoin, arvostusta edellyttävä tunnusmerkki ja johtoa sen tulkinnalle voidaan saada muiden omaisuusrikosten törkeän tekemuotoa koskevien säännösten soveltamisesta. Tätä lausumaa korkein oikeus tulkitse siten, että lakia säädettäessä tarkoitus on ollut se, että huomattavan hyödyn tunnusmerkistö tulisi olla pitkälti samanlainen eri rikosten kohdalla (KKO:2015:52).

3.2.2 Oikeuskirjallisuus

Kuten muissa varallisuusrikoksissa, myös petosrikoksissa tavoitellun hyödyn tai rikoksella aiheutetun vahingon määrä ovat esimerkkejä tyypillisistä törkeyden arviointikriteereistä. Varallisuusrikoksissa, kuten petosrikoksissa, joissa asianomistajana voi hyvinkin olla myös luonnollinen asianomistaja, on kvalifiointiperusteena voitu ottaa myös uhrin subjektiivisiin ominaisuuksiin liittyvät kvalifiointiperusteet, kuten uhrin erityinen heikkous tai jokin muu turvaton tila. Vaikka petosrikoksessa suunnitelmallisuus ei itsenäään ole kvalifiointiperuste, voi erityisen suunnitelmalliset petokset tulla arvioitavaksi kokonaisuutena arvostellen törkeänä (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Huomattavaa hyötyä käsitellessä törkeässä petoksessa on riittävää, että huomattavaa hyötyä on tavoiteltu, saatua hyötyä rikoksella ei edellytetä. Tämä voi koitua ongelmalliseksi esimerkiksi KELA-petosten osalta, sillä teko voi kestää pitkään kuukausittaisten sosiaaliavustuksen muodossa. Mikäli tukien saaminen päättyy viranomaisten puuttuessa tilanteeseen, voidaanko tavoiteltuna hyötynä pitää suurempaa, kuin mitä tekijä on jo ehtinyt saamaan teollaan. Lähtökohtana kuitenkin tällaisissa tilanteissa pidetään, että tekijä on tavoitellut sitä hyötyä, minkä on jo saanut, eikä sitä minkä olisi voinut saada (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Viime vuosina Korkein oikeus on pitänyt törkeän petoksen osalta 17 000 euron tavoittelua huomattavana hyötynä. Tavoitellun hyödyn arvioinnissa ei ole merkitystä, onko teko kohdistunut julkisiin vai yksityishenkilön varoihin. Yksityishenkilön osalta pienempikin rahamäärä voi aiheuttaa erityisen

tuntuva vahinko ja täten teko voi tulla arvioitavaksi törkeänä (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24). Huomattavan hyödyn euromäärää käsitellessä huomattavana hyötynä voidaan pitää myös noin 10 000 euroa. Toisaalta v petosrikoksella saataisiin yli 10 000 euron hyöty, tekoa ei välttämättä pidetä kokonaisuutena arvostellen törkeänä (Frände ym. 2018, 656).

Eriytyisen tuntuva vahinko petosrikoksessa käsiteltäessä huomioon tulee ottaa rikoksen uhrin subjektiivinen näkökulma. Rikoksessa asianomistajalle voidaan aiheuttaa hänen näkökulmastansa tuntuva vahinko, kuten hänen menettäessä petoksen seurauksena esineen, jolla on hänelle suurta tunnearvoa. Tällainen tilanne ei välttämättä silti ole törkeä, mikäli esineellä ei ole todellista suurta rahallista arvoa (Frände ym. 2018, 657). Keskipalkkaisen yksityishenkilön kolmen kuukauden ansion ollessa noin 7 500–9 000 euroa voidaan tätä pitää erityisen tuntuvana vahinkona. Toisaalta taas suurituloisen henkilön näkökulmasta vahinko ei välttämättä voida pitää erityisen tuntuvana. Tästä syystä erityisen tuntuva vahinko arviotaessa tulee yksityishenkilöiden kohdalla arvioidavaksi tapauskohtaisesti myös uhrin taloudellinen asema ja varallisuus (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Törkeän petoksen kolmas kvalifiointiperuste käsittelee erityisen vastuullisessa asemassa tehtyä petosta. Eriytyisen vastuullisessa asemassa tehty petos voi ilmetä esimerkiksi julkisen valvonnan alaisesta toiminnasta. Eriytyisessä asemassa työskentelevään, kuten pankinjohtajaa kohtaan tulisi pystyä luottamaan enemmän, kuin kadulla tapaamaan tuntemattomaan henkilöön. Eriytyinen vastuullinen asema voi perustua myös esimerkiksi toimeksiantosuhteessa, jossa henkilön tehtävänä on huolehtia päämiehen edusta (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24).

Neljäs törkeän petoksen kvalifiointiperuste käsittelee erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Tämä voi olla kyseessä esimerkiksi, kun petoksen uhri valitaan muun muassa vanhuuden tai psyykkisen sairauden vuoksi. Eriytyisen heikkouden tai muun turvattoman tilan kohdalla kysymys on tapauskohtaista uhrin tilan ja tekijän tahallisuuden arvioinnista. Kyseinen kvalifiointiperuste voi tulla myös esiin esimerkiksi avioliittohuijarin käyttäessä toisen mielenterveydellistä häiriötä hankkiakseen huomattavia taloudellisia etuja (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24). Rikoksen tekijä voi myös joissakin tapauksissa lähestyä vanhuksia, saada heidän luottamuksensa ja alkaa tätä kautta käyttää hyväksi näiden hyväuskoisuutta. Näissä tapauksissa petoksen onnistuminen yleensä vaatii sen, että rikoksen uhri pystyy huolehtimaan itse raha asioistaan, mutta tällä ei ole ketään, joka katsoisi vanhuksen rahankäytön perään (Frände ym. 2018, 657).

Petoksen ollakseen törkeä, tulee edellä mainituista vähintään yhden mainitun ankaroittamisperusteen täytyttyä ja teon tulee myös kokonaisuutena arvostellen olla törkeä. Pelkästään jonkin törkeän petoksen ankaroittamisperusteen täytyminen ei siis riitä rikoksen olevan kokonaisuutena arvostel-

len törkeä. Toisaalta on myös mahdollista, että rikoksessa täyttäessä useamman ankaroittamispe-
rusteen, voivat nämä puoltaa rikoksen törkeyden kokonaisuuden arviointia. Myös suuret ihmisjouk-
koon kohdistuneet petossarjat on voitu yksilöidä yhdeksi törkeäksi petokseksi, sen sijaan, että ky-
seessä olisi ollut satoja erillisiä petoksia (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24)

Oikeuskäytännössä suureen ihmisjoukkoon tehdyt petossarjat, kuten rahankeräyspetokset on voitu
katsoa yhdeksi törkeäksi petokseksi, sen sijaan, että kyseessä olisi ollut useita perusmuotoisia pe-
toksia (Lappi-Seppälä ym. 2022, II, luku 24). Tällaisesta on esimerkki, missä itävaltalainen yhtiö oli
erehdyttänyt lähettämällä kirjeen tuhansille suomalaisille yrityksille ja yhteisöille. Kirjeen kirjoituk-
sessa oli erehdytetty kirjeen saajia maksamaan pyydetty summa laatimalla kirje harhaanjohtavaksi
muistuttamaan rekisteröintiä tai rekisteröinnin ylläpitämistä koskevaa laskua (KKO 2011:84).

3.2.3 Oikeustapaus 1

KKO: 2023:28

Ensimmäinen törkeän petoksen oikeustapaus käsittelee 2013 tapahtunutta petosta vakuutusyhtiötä
kohtaan. 25.9 ja 31.10.2013 välisenä aikana A oli erehdyttänyt vakuutusyhtiö B Oy:tä maksamaan
lunastus- ja muita korvauksia kolarissa vahingoittuneista ajoneuvoista, vaikka vauriot olivat itse ta-
hallisesti aiheutettuja. A rikoskumppaneineen oli antanut B Oy:lle virheellistä tietoa ajoneuvojen
kunnoista, sekä ajoneuvojen välisestä törmäyksestä. Täten B Oy oli maksanut virheellisten tietojen
perusteella A:lle ja tämän rikoskumppaneille noin 17 000 euroa ja korvauksia muille tahoille siten,
että yhteensä B Oy:lle aiheutunut vahinko oli noin 18 300 euroa. Tapausta käsiteltiin aiemmissa
oikeusasteissa ja korkeimman oikeuden ratkaistavaksi tuli petoksella tavoitellun hyödyn määrän
arviointi.

Käräjäoikeuden mukaan törkeässä petoksessa tarkoitettua huomattavaa hyötyä koskeva kvalifioin-
tiperusteen täytyminen edellyttää noin 17 000 euron suuruista tavoiteltua hyötyä, mikä tässä ta-
pauksessa täyttyi. Ratkaisevaa tapauksessa oli rikosentekijän tavoitteellisuus saada itselleen tai
toiselle hyötyä, joten muita B Oy:lle aiheutuneita lisävahinkoja ei tullut ottaa huomioon arvioidessa
tapauksessa tavoiteltua huomattavaa hyötyä. Myöskään B Oy:n saamaa romuajoneuvon 5 100 eu-
ron jälleenmyyntiarviota ei tullut ottaa huomioon arvioidessa vastaajien tavoittelemaa hyötyä. Kärä-
jäoikeus katsoi myös, ettei vahinkotapahtuman tahallaan aiheuttaneen vastaajien taloudellisella ti-
lalla ollut merkitystä kvalifiointiperusteita katsoessa.

Käräjäoikeus katsoi vastaajien tavoitelleen huomattavaa taloudellista hyötyä, minkä lisäksi teko oli
tehty suunnitelmallisesti ja rikosta oli kokonaisuutena arvostellen pidettävänä törkeänä. Käräjäoi-
keus tuomitsi A:n törkeästä petoksesta 5 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja velvoitti

tämän maksamaan vahingonkorvausta B Oy:lle 13 200 euroa. Summa koostui B Oy:lle aiheutuneesta 18 300 euron vahingosta, josta vähennettiin romuajoneuvon 5 100 euron jälleenmyyntiarvo.

A valitti kärkeäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen ja vaati, että tuomio, syyte ja korvausvaatimus hylätään. Hovioikeus hyväksyi kärkeäoikeuden tuomion perusteluineen ja hylkäsi valituksen. Hovioikeudessa kuitenkin hovioikeusneuvos Ari Siltama katsoi, että tavoiteltua hyötyä oli perusteltua arvioida nettohyöty 11 900 euroa, eli vakuutuskorvauksesta saadun 17 000 euron ja ajoneuvon kolarin jälkeisen 5 100 euron erotusta. Tällöin hyöty ei täyttänyt törkeän petoksen huomattavan hyödyn kvalifointiperustetta, eikä tällöin A olisi syyllistynyt törkeään petokseen. Syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi Siltama kumosi kärkeäoikeuden tuomion ja hylkäsi syytteen.

A:lle myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla petoksella tavoitellun hyödyn määrän arviointia koskevasta oikeuskysymyksestä. A vaati, että hovioikeuden päätös kumotaan, ja että syyte ja korvausvaatimukset hylättäisiin. Syyttäjä ja B Oy vaativat valituksen hylkäämistä.

Korkein oikeus otti tapauksen käsittelyyn ja siellä kysymyksenä oli petoksella tavoitellun hyödyn määrän arviointi petosrikoksen tunnusmerkistökäijänä. Päätöksessä tuodaan esille se, ettei rikoksissa, sen esitöissä tai Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöissä ole otettu kantaa, kuinka petosrikoksella tavoitellun hyödyn määrä tulisi arvioida petoksen rikostunnusmerkistökäijänä. Arviotaessa petoksen hyötymistarkoitusta, se ei edellytä saatua hyötyä, vaan on riittävää, että hyötyä on oikeudettomasti tavoiteltu. Täten ratkaisevaa ei ole se, minkä suuruisen hyödyn A on saanut, vaan se, minkä suuruista hyötyä rikoksella on tavoiteltu. Rikoksen käijän tavoittelemaa hyötyä joudutaan usein perustamaan objektiivisista tosiseikoista tehtäviin päätelmiin.

Tapauksen arvioinnissa A on katsonut, että petoksella saadun hyödyn arvioinnissa tulisi ottaa huomioon auton arvo ennen kolaria, sekä vähentävänä seikkana tulisi myös huomioida vakuutusyhtiön saama korvaus romuajoneuvon myynnistä. Korkein oikeus kuitenkin katsoo, että ajoneuvon arvo ennen kolaria ja vakuutusyhtiön saama korvaus ajoneuvosta ovat olleet sattumanvaraisia käijöitä, eikä niillä ole merkitystä arvioidessa A:n tavoittelemaa taloudellista hyötyä petoksessa. Täten myöskään romuajoneuvosta saatua korvausta vakuutusyhtiön myydessä sen ei voida vähentää rikoksella tavoitellusta hyödystä. Täten ollen Korkein oikeus on katsonut, että A:n tavoittelemana hyötynä voidaan pitää vakuutusyhtiön maksamaa korvausta ilman, että siitä vähennetään auton arvo ennen kolaria.

Korkein oikeus päätyi lopulta tulokseen, että hovioikeuden antamaa tuomiota ei muuteta ja A tuomitaan törkeästä petoksesta 5 kuukauden ehdolliseen vankeustuomioon ja maksamaan B Oy:lle 13 200 euron korvaukset. Tapauksen 17 000 euron rikoshyöty ylitti törkeän petoksen kvalifointiperusteissa esiintyvän huomattavan hyödyn tavoittelun.

3.2.4 Oikeustapaus 2

Helsingin HO HelHO: 2008:18

Toinen törkeää petosta käsittelevä oikeustapaus koskee tapausta, jossa vastaaja A oli tahallaan erehdyttänyt Metallityöväen työttömyyskassa maksamaan tälle perusteettomasti ansiopäivärahaa yhteensä 14 478,93 euroa ajanjaksoilta 18.9-31.12.2002, 10.1-18.4.2003 ja 13.5-13.11.2003. Tosi-asiallisesti A oli työskennellyt eri yrityksissä näinä aikoina, sekä irtisanoutunut välissä ilman perusteltua syytä, minkä takia hän ei ole ollut oikeutettu ansiopäivärahoihin. A:n saama taloushyöty on 14 478,93 euron bruttocyötyä hieman pienempi, mutta aiheutettu vahinko on ollut edellä mainittu summa. A on kärjajoikeudessa tunnustanut toimineensa mainitulla tavalla, mutta ei ole ottanut kantaa onko kyseinen summa pidettävänä huomattavana hyötynä.

Espoon kärjajoikeuden mukaan törkeän petoksen Rikoslain 36 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen huomattavan hyödyn kvalifointiperuste ei ole täyttynyt 14 478,93 euron summasta. Tästä syystä kärjajoikeus on tuominnut A:n neljän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen Rikoslain 36 luvun 1 § 1:n mukaisesta petoksesta.

Syyttäjä valitti kärjajoikeuden päätöksestä hovioikeuteen vaatien, että A tuomitaan syytteen mukaisesti Rikoslain 36 luvun 2 §:n mukaisesta törkeästä petoksesta ja tuomittua ehdollista vankeusrangaistusta tulisi korottaa, sekä hänet tulisi tuomita oheissakkoon. Syyttäjän mukaan teko täyttää rikoslain 36 luvun 2§:n 1 momentin 1-kohdassa mainitun huomattavan hyödyn määrän kvalifointiperusteen. Syyttäjän mukaan myös tekoja tulee pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä, sillä teot ovat aiheuttanut huomattavaa vahinkoa, teot ovat olleet pitkäaikaisia ja säännöllisesti toistuvia.

Hovioikeus oli ottanut huomioon vuonna 2001 Helsingin kärjajoikeudessa laaditun suosituksen, jossa on todettu, että kyseessä voisi olla törkeä petos, kun taloudellinen hyöty on 8 000–10 000 euroa. Hovioikeus toi myös esille Kouvolan hovioikeuspiirissä laaditun rangaistustaulukon rangaistuksen mittaamisessa. Ohjeissa on katsottu kysymyksessä voivan olla törkeä petos, kun tavoiteltu hyöty ylittää 7 000 euroa. Ohjeessa on kuitenkin huomautettu, että muilla rikoksen tunnusmerkeillä voivan olla suurempi merkitys rangaistuksen arvioinnissa. Oikeuskirjallisuudessa on tuotu esille, että petosrikoksessa huomattavana hyötynä voitaisiin pitää 10 000 eurona, toisaalta vaikka petoksella onnistuttaisiinkin hankkimaan reilusti yli 10 000 euroa, tekoa ei välttämättä pidetä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Hovioikeus on katsonut A:n syyllistyneen tapauksessa törkeään petokseen viitaten sen olevan huomattavasti suurempi, aiemmin mainittu 10 000 euron tavoiteltu rikoshyöty ja että sitä on täten pidettävänä rikoslain 36 luvun §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittama huomattava hyöty. Tekoa on myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä ottaen huomioon teon keston, joka oli yhden vuoden ja kolme kuukautta, sekä aiheutettu vahinko 14 478,93 euroa. Päätöksessä Hovioikeus toi myös esille Helsingin käräjäoikeuden 2008 antaman tuomion, jossa petosrikoksessa on otettu huomioon teon kesto, joka oli puolitoista vuotta. Vaikkakin aiheutettu vahinko oli 2008 teossa 8 373,44 euroa, eli alle rikoskirjallisuudessa esiin tuodun 10 000 euron, teko oli silti kokonaisuutena arvostellen törkeä.

A tuomittiin Helsingin hovioikeuden päätöksellä törkeästä petoksesta kuuden kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Hovioikeus piti ehdollista vankeustuomiota yksinään riittävänä, eikä A:lle tuomittu ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi sakkoa. Hovioikeuden antama tuomio on lainvoimainen.

4 TULOKSET

Ensimmäisessä oikeustapauksessamme perusmuotoisen petoksen osalta käsittelyssä oli tapaus KKO: 2015:52, jossa A oli erehdyttänyt Kansaneläkelaitosta hakemalla asumistukea virheellisillä hakemuksilla viisi kertaa kahden ja puolen vuoden aikana. A oli jättänyt asumistukihakemuksiinsa tulonsa ilmoittamatta, vaikka oli käynyt tänä aikana palkkatöissä. A oli saanut rikoshyötyä 10 078,83 euroa menettelyllään.

Korkein oikeus päätyi lopulta tuomitsemaan A:n petoksesta kolmen kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Korkeimman oikeuden tuomioon vaikutti keskeisesti Korkeimman oikeuden vuonna 2007 antama KKO: 2007:102 ennakkopäätös, jonka mukaan veropetoksella saatua 14 570,89 euroa ei pidetty huomattavana hyötynä. Kansaneläkelaitoksen antaman selvityksen mukaan tuomioistuinten antamissa Kelaan kohdistuvissa petosrikostuomioissa keskimääräinen vahinko vuonna 2014 oli 3038 euroa, eli A:n tavoittelema hyöty oli huomattavasti suurempi, kuin keskiarvo. Lisäksi A oli tavoitellut hyötyä viisi kertaa, jonka takia sakkorangaistus ei ole riittävä rangaistus teolle. Lieventävänä asianhaarana rangaistuksen mittaamisessa Korkein oikeus oli ottanut A:n taloudellisen tilanteen.

Toisessa perusmuotoisen petoksen oikeustapauksessa käsitelimme Rovaniemen hovioikeuden RHO: 2010:5 tapausta, jossa A oli erehdyttänyt Kansaneläkelaitosta asumistukiasioissa. A oli jättänyt ilmoittamatta työtuloistaan neljässä hakemuksessa kahden vuoden aikana ja Kansaneläkelaitos oli maksanut hänelle ja hänen avopuolisolleen perusteettomasti asumistukea yhteensä 8 397,60 euroa.

Rovaniemen hovioikeus totesi, että oikeuskirjallisuuden mukaan huomattavan hyödyn raja oikeuskäytännössä on vaihdellut 7 000 ja 14 000 euron välillä, mutta huomioi myös jo edellisestä oikeustapauksesta tutun korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO:2007:102, jonka mukaan veropetosta koskevassa asiassa 14 570,89 euroa ei ollut huomattava hyöty. Oikeuskirjallisuuden mukaan veropetosasioiden oikeuskäytännössä on noudatettu vajaan 20 000 euron rajaa, sekä velallisen rikoksissa huomattavan hyödyn rajana lienee noin 15 000–20 000 euron välillä. Edellä mainittujen arviointiperusteiden perusteella Rovaniemen hovioikeus ei päätenyt pitämään 8 397,60 euron hyötyä huomattavana hyötynä, eikä uhrinkaan varallisuusolot antaneet aihetta toisenlaiseen arviointiin Kansaneläkelaitoksen ollessa uhrina. Näin A tuomittiin Rovaniemen hovioikeuden toimesta 3 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen petoksesta.

Ensimmäinen törkeän petoksen oikeustapauksessa käsittelimme Korkeimman oikeuden KKO:2023:28 tapausta, jossa A oli erehdyttänyt vakuutusyhtiö B Oy:tä virheellisellä ilmoituksella ajoneuvon kohdistuneesta vahingosta. Tällä menettelyllä A yhdessä rikoskumppaneidensa kanssa noin 17 000 euron rikoshyödyn ja aiheuttanut B Oy:lle noin 18 300 euron vahingon.

Korkein oikeus päätyi lopulta ratkaisuun, jossa se ei muuttanut hovioikeuden antamaa tuomiota A:lle. A tuomittiin törkeästä petoksesta 5 kuukauden ehdolliseen vankeustuomioon ja maksamaan B Oy:lle 13 200 euron korvauksen. Korkeimman oikeuden arvioinnissa otettiin keskeisesti huomioon lain esitöissä maininta, että petosrikoksen hyötymistarkoitus ei edellytä saatua hyötyä, vaan tavoiteltu hyöty riittää. Korkein oikeus on katsonut A:n tavoitelleen saatua 17 000 euroa, eikä siitä vähennetty ajoneuvon arvoa ennen kolaria tai vakuutusyhtiön saamaa korvausta kolaridusta autosta, sillä näiden katsottiin olleen sattumanvaraisia tekijöitä. Korkein oikeus katsoi 17 000 euron tavoitellun hyödyn täyttävän törkeän petoksen kvalifointiperusteiden huomattavalle hyödyille.

Toisessa törkeän petoksen tapauksessa käsittelimme Helsingin hovioikeuden 2008 antamaa törkeän petoksen päätöstä HelHo: 2008:18. Tapauksessa A oli tahallaan erehdyttänyt Metallityöväen työttömyyskassaa maksamaan perusteettomasti ansiopäivärahaa 14 478,93 euroa eri ajankohtina 18.9-31.12.2002, 10.1-18.4.2003 ja 13.5-13.11.2003. A oli kuitenkin tosiasiallisesti työskennellyt kyseisinä ajankohtina eri yrityksissä, sekä irtisanoutunut ilman perusteita, minkä takia hän ei olisi ollut oikeutettu saamiinsa ansiopäivärahoihin.

Käsittelyssä hovioikeus otti huomioon vuonna 2001 Helsingin käräjäoikeudessa laaditun suosituksen, jossa on todettu törkeän petoksen huomattavan hyödyn täytyessä kokonaissumman ollessa 8 000–10 000 euroa. Asiassa huomioitiin myös Kouvolan hovioikeuden rangaistustaulukkoa, missä huomattavan hyödyn ylittäisi jo 7 000 euroa. Hovioikeus käsitteli myös oikeuskirjallisuudessa esiintyvää 10 000 euron huomattavan hyödyn rajaa, joka ylittyi selvästi käsiteltävässä rikoksessa. A tuomittiin Helsingin hovioikeuden päätöksellä törkeästä petoksesta kuuden kuukauden ehdolliseen

vankeustuomioon. Päätöksen perusteena, että tavoiteltu hyöty on ylittänyt oikeuskirjallisuudessa mainitun 10 000 euron rajan, aiheutettu vahinko on ollut 14 478,93 euroa, sekä teko on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä, sillä se on kestänyt kokonaiskestoltaan yhden vuoden ja kolme kuukautta.

Puhtaasti rikoshyödyn määrässä mitattuna ensimmäisessä oikeustapauksessa KKO: 2015:52 10 078,83 euroa ei ollut tarpeeksi korkeimman oikeuden mukaan ollakseen huomattavaa hyötyä. Toisessa oikeustapauksessa RHO: 2010:5 saatu rikoshyöty oli 8 397,60 euroa, jota ei Rovaniemen hovioikeuden mukaan pidetty huomattavana rikoshyötynä. Kolmannessa oikeustapauksessa KKO: 2023:28 korkein oikeus katsoi noin 17 000 euron rikoshyödyn huomattavaksi hyödyksi. Neljännessä ja viimeisessä oikeustapauksessa HelHo: 2008:18 rikoksella saatua hyötyä 14 478,93 euroa oli pidettävä huomattavana.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa käsitelimme petosrikoksia rikostunnusmerkistöjen kautta. Rikostunnusmerkistön voi täyttää monilla eri tekotavoilla ja jokaista erilaista tekotapaa ei voi etukäteen yksilöidä ja arvioida. Tästä syystä rikostunnusmerkistöjä tulkitaan tapauskohtaisesti eri oikeuslähteitä käyttäen. Tutkimuksen pohjalta voi kuitenkin esimerkkien kautta käsitellä petoksen ja törkeän petoksen tunnusmerkistöä, sekä näiden tekojen välistä rajapintaa huomattavan hyödyn kvalifiointiperusteen kautta.

RL 36:1 petos täyttyy silloin, kun hankkii itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä, tai silloin kun toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdyttäen hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja tällä tavoin aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollista määrätä. Kaikissa oikeustapauksissamme oli kyse oikeudettoman hyödyn tavoittelusta, sekä toisen osapuolen vahingoittamisesta.

Tapauksessa KKO: 2015:52 sekä RHO: 2010:5 kyseessä oli asumistukiasia. Molemmissa tapauksissa tekijät erehdyttivät Kansaneläkelaitosta hakemalla asumistukea, mutta jättivät ilmoittamatta tuloistaan. Tällöin petosrikoksen tunnusmerkistö täyttyi, sillä molemmissa tapauksissa tapahtui oikeudettoman hyödyn hankintaa toista erehdyttämällä. KKO: 2015:52 tapauksessa saatu hyöty oli 10 079,83 euroa ja tämä ei Korkeimman oikeuden linjauksen mukaisesti ole riittävää ollakseen huomattavaa hyötyä. Korkein oikeuden ratkaisussa käytettiin muiden perusteiden ohella KKO: 2007:102 ennakkopäätöstä, jonka mukaan veropetoksella saatua 14 570,89 euron suuruista hyötyä ei pidetty huomattavana. Korkein oikeus toi kuitenkin esille perusteluissaan että, tekijän saama rikoshyöty on huomattavasti suurempi, kuin keskimääräinen vahinko Kansaneläkelaitokseen koh-

distuvissa petoksissa ja suuruudeltaan selvästi lähempänä törkeän petoksen tunnusmerkistön mukaista huomattavaa hyötyä, kuin mitä petoksilla tavoiteltu hyöty on ollut keskimäärin tällaisissa tapauksissa. RHO: 2010:5 tapauksessa taas rikoksella saatu hyöty oli 8 397,60 euroa, jota Rovaniemen hovioikeus ei pitänyt huomattavana.

Molemmissa tapauksissa tekijän saama rangaistus oli 3 kuukautta ehdollista vankeutta, vaikka rikoksilla saatu hyöty erosikin toisistaan. Tosin KKO: 2015:52 tapauksessa, jossa oli määrällisesti suurempi rikoshyöty, korkein oikeus oli katsonut rangaistusta lieventävänä asiana tekijän taloudellista ahdinkoa neljän lapsen yksinhuoltajana.

RL 36:2 mukainen törkeä petos täyttyy silloin, jos petoksen tunnusmerkistön lisäksi täyttyy vähintään yksi törkeän petoksen neljästä kvalifointiperusteesta. Törkeän petoksen kvalifointiperusteet ovat: teolla tavoitellaan huomattavaa hyötyä, teolla aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuvaa vahinkoa, rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta, sekä rikos tehdään käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Pelkän ankaroittamisperusteen täyttyminen ei kuitenkaan tee petoksesta vielä törkeää, vaan tämän lisäksi rikoksen tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä.

KKO: 2023:28 ja HeIHO: 2008:18 tapauksissa molemmissa perusmuotoisen RL 36:1 tunnusmerkistö täyttyi, sillä rikoksilla hankittiin oikeudetonta taloudellista hyötyä. KKO: 2023:28 tapauksessa kysymys oli, kuinka tavoiteltu hyöty tulisi laskea, sillä mikäli ajoneuvon arvo ennen kolaria olisi huomioitu hyötyä laskiessa, ei se hovioikeusneuvos Ari Siltaman mukaan olisi 11 900 euron nettohyötynä täyttänyt törkeän petoksen kvalifointiperustetta. Koska Korkein oikeus katsoi ajoneuvon arvon olleen sattumanvarainen tekijä, ei tätä huomioitu hyödyn tavoittelua arvioitaessa. Tapauksessa katsottiin 17 000 euron täyttävän törkeän petoksen huomattavan hyödyn tavoittelun euro määrän, sekä tekoa pidettiin suunnitelmallisena ja kokonaisuutena arvostellen törkeänä. HeIHO 2008:28 tapauksessa keskeinen kysymys oli, täyttikö 14 478,93 euron tavoiteltu hyöty törkeän petoksen rajan. Päätöksen pohjana hovioikeus käytti oikeuskirjallisuutta, sekä Helsingin käräjäoikeuden suositusta, että Kouvolan hovioikeuspiirin rangaistustaulukkoa. Näiden pohjalta Helsingin hovioikeus katsoi tapauksen täyttävän törkeän petoksen huomattavan hyödyn, sekä tekoa pidettiin kokonaisuutena arvostellen törkeänä teon yhden vuoden ja kolmen kuukauden keston takia.

Korkeimman oikeuden tapauksessa vastaaja tuomittiin viiden kuukauden ehdolliseen vankeustuomioon ja hovioikeuden tapauksessa vastaaja tuomittiin kuuden kuukauden ehdolliseen vankeustuomioon. Molemmat näistä tuomioista ovat lähellä törkeän petoksen vähimmäisvankeustuomiota, joka on neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Verrattaessa perusmuotoisen petoksen ja törkeän petoksen välistä suhdetta mitattuna saadun oikeudettoman hyödyn määrässä mielenkiintoiseksi seikaksi nousee Helsingin hovioikeuden törkeästä petoksesta annettu päätös HelHO: 2008:18, jossa rikoshyöty oli yhteensä 14 478,93 euroa. Edellisenä vuonna korkein oikeus oli antanut jo aiemmin mainitun ennakkopäätöksen KKO: 2007:102, jossa veropetoksella saatu hyöty oli 14 570,89 ja korkein oikeus ei ollut pitänyt tätä laissa tarkoitettulla tavalla huomattavana hyötynä. KKO:2015:52 päätöksessä on mainittu kohta hallituksen esityksestä (HE 66/1988 vp, 165), jossa on kerrottu huomattavan hyödyn olevan avoin, arvostusta edellyttävä tunnusmerkki, jonka johtoa sen tulokinnalle voidaan saada muidenkin omaisuusrikosten törkeämpää tekemuotoa koskevien säännösten soveltamisesta. HelHO: 2008:18 tapauksessa on kuitenkin tuomittu tekijä törkeästä petoksesta hieman pienemmällä summalla, kuin KKO:2007:102 tapauksessa perusmuotoiseen veropetokseen.

Tutkimuksella havaittiin, että RL 36 luvun 1 ja 2 §:ssä huomattavan hyödyn määrää ei ole määriteltä tarkasti ja lainsäädännön esitöissä sen määrittäminen on todettu mahdottomaksi. Kun lainsäädännössä ei ole määriteltä huomattavan hyödyn määrää tarkasti, voi käytännön elämässä oikean rikosnimikkeen valinta olla haastavaa. Kuitenkin varsinkin korkeammissa oikeusasteissa tekojen tunnusmerkistö on ollut yleisesti johdonmukaista annettuun tuomioon ja näiden eri oikeustapausten pohjalta voidaan muodostaa suhteellisen yhtenäisen linja rikosnimikettä valittaessa. Oikeuskirjallisuudessa on otettu myös hyvin laajasti kantaa petosrikoksiin ja tunnusmerkistön tulkintaan. Näin ollen lain sanamuotoa voidaan pitää riittävän tarkkana. Huomattavan hyödyn kvalifointiperusteen määrän havaittiin olevan suhteellisen johdonmukaisessa linjassa tutkimuksessa käytetyissä oikeustapauksissa, sekä oikeuskirjallisuudessa.

6 POHDINTA

Opinnäytetyö prosessina oli työläs ja aikaa vievä, emmekä aluksi ymmärtäneet, kuinka paljon oikeusdogmaattisen tutkimuksen tekeminen vaatii. Tutkimuksen tekeminen aluksi tuntuikin hyvin haasteelliselta, sillä kumpikaan meistä ei ole aiemmin tehnyt oikeusdogmaattista tutkimusta. Tämä toi omat haasteensa varsinkin alkuun pääsemisessä, sillä prosessissa oli niin paljon uutta. Opinnäytetyötä päästiin kuitenkin tekemään, kun aihe oli valittu, siihen sopivat sekä Korkeimman oikeuden, että hovioikeuden päätökset löydettiin ja oikeuskirjallisuutta löytyi aiheeseen käytettäväksi.

Oman ongelman aiheutti myös opinnäytetyön ollessa oikeusdogmaattinen, eli lainopillinen tutkimus. Poliisiammattikorkeakoulussa juridiikan kurseja on suhteellisen vähän, joten jouduimme ennen tutkimusta opettelemaan perusteet ja tämän jälkeen vasta pystyimme aloittamaan tutkimuksen. Haasteita tuotti myös oikeustapausten löytäminen ja kirjallisuuden läpi käyminen. Opinnäytetyön aikana kävimme paljon erilaista materiaalia läpi, mikä vei paljon aikaa, eikä tästä läpikäydystä ma-

teriallista läheskään kaikki päätynt lopulliseen työhön. Tosin myös muun materiaalin läpikäymisen, mitä ei opinnäytetyön lopulliseen versioon päätyntykään, oli silti hyödyllinen asia. Se tarjoaa aina kattavamman kuvan aiheesta ja sitä ympäröivistä aihepiireistä.

Ennen tutkimuksen tekoa ajattelimme löytävämme jonkin tietyn rajan huomattavan hyödyn kvalifiointiperusteelle, jota oikeuskäytännössä käytettäisiin vakituisesti. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan rikoksia katsotaan ominaan ja huomattava hyöty joudutaan määrittelemään tilannekohtaisesti. Määrittelyissä käytetään apuna suuntaa antavina ennakkoratkaisuja korkeimmasta oikeudesta, sekä kirjallisuudessa ja muiden oikeusasteiden linjauksia. Toisaalta tämän ymmärtääkin tutkimuksen tehtyä, sillä tarkkaa rahallista summaa on mahdoton määrittää huomattavalle hyödyille, sillä se on tapauskohtaista ja se joudutaan arviomaan rikos kerrallaan. Koemme kuitenkin, että tutkimus oli onnistunut, sillä saimme vastauksen sille, että tiettyä taloudellisen hyödyn rajaa ei ole petoksen ja törkeän petoksen välillä. Lisäksi oikeustapaukset tuntuivat olevan kuitenkin suhteellisen johdonmukaisessa linjassa keskenään huomattavan hyödyn kvalifiointiperusteen määrässä.

Koemme, että osaamisemme petosten ja törkeiden petosten tunnusmerkistön osaamisessa parani huomattavasti tutkimusta tehdessä. Oikeustapauksiin ja kirjallisuuteen perehtyessä asiat käytiin huomattavasti syvällisemmin ja tarkemmin, kuin vain lakipykälien osalta, mistä onkin hyötyä rikostutkinnassa. Tutkimuksen aikana myös eri sanamuotoihin perehtyessä ja oikeuskirjallisuutta lukiessa saimme selkeämmän kuvan petoksista ja törkeistä petoksista. Lain esitöillä ja oikeuskirjallisuudella oli myös suuri merkitys sille, että ymmärtää lainsäätäjän tahtotilan ja pyrkimyksen pykälän tunnusmerkistön takana.

Tutkimuksen aihe tässä työssä on hyvin laaja ja oikeustapauksia ei ollut mahdollista käydä läpi kovin isoa massaa. Tämä voidaankin nähdä tutkimusta rajoittavana tekijänä, sillä isommalla oikeustapauksien määrällä tutkimusta olisi voinut syventää ja esimerkkejä olisi tullut monipuolisemmin.

7 LOPUKSI

Tutkimuksessamme on käytetty vain luotettaviksi näkemiämme ja arvioimiamme lähteitä. Pääasiassa lähteinä on käytetty Korkeimman oikeuden, sekä hovioikeuden ratkaisuja, myös lakitekstejä, eri oikeuskirjallisia lähteitä 2000-luvulta ja lain esitöitä.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pyrkineet huolellisuuteen ja tarkkuuteen materiaalia ja tapauksia läpi käydessä. Asiat on pyritty käymään neutraalisti ja asianmukaisesti läpi välttämättä puolueellisuutta suuntaan tai toiseen, sekä olemme pyrkineet välttämään liiallista johtopäätösten muodostamista. Näin ollen tutkimus on tehty tutkimuseettisesti sen periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattamalla.

Tutkimuksen aihe oli laaja ja jättää tilaa myös jatkotutkimukselle. Jatkotutkimuksessa voitaisiin ottaa tutkittavaksi törkeän petoksen muut kvalifiointiperusteet. Samalla tämä toisi tutkimukseen myös lisää erilaisia tekemuotoja, joilla petosrikoksen tunnusmerkistö täyttyy. Tässä tutkimuksessa keskityttiin erityisesti huomattavan hyödyn kvalifiointiperusteeseen, mutta törkeässä petoksessa on muitakin kvalifiointiperusteita, joita voisi tutkia tarkemmin.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Aulis, Aarnio 1989: Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY.

Aulis, Aarnio 2011: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta.

Boucht, Johan & Frände, Dan 2019: Suomen rikosoikeus, Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat. Luettavissa: [Oppikirjoja 29_LR.pdf \(theseus.fi\)](#) Luettu 14.8.2023

Frände, Dan 2005: Yleinen rikosoikeus, Suomentanut Wahlberg, Markus. Luettavissa: [5462.pdf \(oclc.org\)](#) Luettu 12.8.2023

Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. Luettavissa: [https://shop-edita-fi.polamk.idm.oclc.org/digikirja/37-7281-9#7\(20\)Omaisuus-\(20\)ja\(20\)varallisuusrikokset:Alaviitteet](https://shop-edita-fi.polamk.idm.oclc.org/digikirja/37-7281-9#7(20)Omaisuus-(20)ja(20)varallisuusrikokset:Alaviitteet) Luettu 12.8.2023

Kukkonen, Reima 2016: Rikoshyödyn menettäminen. Osa 1 – yleiset edellytykset, määrittely ja määrä. Referee-artikkeli. Luettavissa: [170930005.pdf \(oclc.org\)](#) Luettu 10.8.2023

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Helenius Dan & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka 2022: Rikosoikeus, viides uudistettu painos. Alma Talent Oy. Luettavissa: [Rikosoikeus \(oclc.org\)](#) Luettu 10.8.2023

Miettinen, Tarmo 2016: Oikeustieteellinen opinnäyte. Kokoomateos. Luettavissa: [16170.pdf \(oclc.org\)](#) Luettu 10.8.2023

Poliisille koko maassa ilmoitetut rikokset. Luettavissa <https://poliisi.fi/documents/25235045/31329635/Rikostilasto-nimikkeet-2-2022-fi.xlsx/3d8c9321-5f78-65a3-16fd-94933f2f9883?t=1692174749814> Luettu 02.09.2023

Rikosuhripäivystyksen verkkosivu petoksista. Luettavissa <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/petokset/> Luettu 05.09.2023

Siltala, Raimo 2003: Oikeustieteen tieteenteoria. Luettavissa: [Oikeustieteen tieteenteoria | Suomalainen Lakimiesyhdistys \(edition.fi\)](#) Luettu 10.8.2023

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=2342-9151. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.8.2023]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/rpk>

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Hyttinen, Tatu 2019: Rikosoikeuden yleinen osa, kolmas uudistettu painos. Alma Talent Oy. Luettavissa: [Rikosoikeuden yleinen osa \(2019\) \(oclc.org\)](#) Luettu 10.8.2023

VIRALLISLÄHTEET

HE 66/1988 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaiheen käsiteltäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi

HE 40/1990 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosten yhdistymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta

HE 80/2000 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

HE 2/2003 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta

OIKEUSTAPAUKSET

KKO 2015:52

KKO 2023:28

Rovaniemen HO, Diaarinumero R 09/1118, RHO:2010:5

Helsingin HO, Diaarinumero R 08/1400, HelHo:2008:18

